

Final Grant Report for the “Establishment of a cool storage chamber for berries at ASC “Losiatynske Molochne Dzherelo”” activity of the Agriculture Servicing Cooperative “Losiatynske Molochne Dzherelo”

This grant to Agriculture Servicing Cooperative “Losiatynske Molochne Dzherelo” was provided by the USAID Ukraine AgrolInvest project which is implemented by Chemonics International under Contract Number AID-121-C-11-00001

July 2015

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Проект АгроІнвест

Підсумковий звіт

Номер Гранту: AGRO-GA12-3A-08/1

Реципієнт: Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Лосятинське Молочне Джерело»

Термін дії Гранту: 24 місяці (з 30 липня 2013р. до 30 липня 2015р.)

Директор Проекту: Новосад Микола

Бухгалтер Проекту: Кебалюк Світлана

Звітний період: з 30 липня 2013 до 30 липня 2015

1. Вступ

1.1 Цілі, завдання та діяльність заплановані по проекту

Ціллю проекту є допомогти людям покращити рівень самозабезпечення родин шляхом підвищення ефективності роботи в сфері ягідництва та організації більш економічно вигідного збуту ягід та овочів вирощених на присадибних ділянках та паях.

Ця ціль досягнута через:

- будівництво першої кооперативної камери охолодження та зберігання продукції, яка відповідає сучасним вимогам та стандартам;
- наданням послуг своїм членам, впровадження нових форм організації праці.
- закупівлею автомобіля з холодильником для транспортування продукції до кінцевого споживача;
- підвищенням спроможності кооперативу надавати своїм членам послуги з найбільш чутливого для них питання – зберігання та збуту ягідної продукції;
- організацією навчань з ринкової інформації, можливостей збільшення доданої вартості на вирощувану продукцію, ефективного функціонування кооперативу та інше;

Отримання коштів від реалізації продукції (за відсутністю робочих місць) дає можливість подолати бідність з турботою про землю.

2. Підсумки:

2.1 Підсумуйте усі досягнення проекту.

Проект передбачав будівництво СОКом «Лосятинське молочне джерело» камери охолодження для передпродажного охолодження та зберігання ягід полуниці та малини, а також іншої продукції. Оскільки в селі Лосятин та навколишніх селах є велика кількість виробників цих ягід, дана послуга кооперативу мала попит серед членів кооперативу. Окрім того, на землях членів кооперативу в рамках проекту «Екофрут» вже засаджено 20 га ягідників.

В березні 2013 року СОК взяв в оренду в Лосятинської сільської ради токове приміщення для обладнання технічної бази кооперативу та будівництва камери охолодження.

В березні того ж року розпочалась реконструкція приміщення під камеру охолодження. Металоконструкцію, яку в бувшому колективному господарстві використовували як комбікормовий завод було вирішено реконструювати під камеру охолодження.

Вибрано підрядника по монтажних/ремонтних роботах та здійснення самих робіт. Вибір постачальника проводився згідно тендерної процедури. Камеру охолодження побудовано на частині території токового приміщення колишнього колгоспу. Проведено ремонт існуючої металоконструкції, каркас якої використано для монтування стін-панелей камери охолодження. Весь металобрухт, який знаходився в конструкції сільська рада здала на металобрухт, а виручені кошти використала для потреб села. Після проведення підготовчих робіт, підрядник розпочав роботи з укріплення металоконструкції, а саме укріплено металеві опори, замінено дах, зроблено піщано-гравійну подушку, залито чорновий шар бетону, змонтовано арматурний каркас. Також підрядник ПП «Сапфір» (м. Кременець) розробив локальний кошторис та план-схему камери охолодження.

В цей же час розпочато пошук холодильного обладнання та його постачальника. Проводились зустрічі з практикуючими фермерами, які займаються вирощуванням та охолодженням ягідних культур. Окрім того, запрошено до подання комерційної пропозиції постачальника холодильного обладнання та стін з сандвіч-панелей, який також надав орієнтовний кошторис на матеріали та роботи. З спеціалістами з систем охолодження проводились розрахунки необхідного об'єму камери відповідно до планованих площ вирощування полуниці та температури зберігання. Оптимальна температура зберігання вираховувалась у відповідності до вимог промислових переробників та умов зберігання полуниці та інших ягід в них.

Проведено лінію електропередач. Оскільки камера охолодження буде споживати досить багато електроенергії, після зустрічі з представниками місцевого РЕС було з'ясовано, що СОК повинен закупити та встановити власний трансформатор та підвести від нього лінію електропередач. Під'єднання до існуючого сільського трансформатора було неможливим, оскільки це може спричинити часте знеструмлення мешканців осель.

Для покращення логістики під час збуту ягід, закуплено автомобіль з холодильником, який доставляє ягоди до покупців мінімізуючи втрати в якості та кількості продукції. Власний транспорт дозволяє кооперативу краще планувати поставки продукції та не бути прив'язаним до ринку перевезень. Закупівля проводилась згідно тендерної процедури. Закуплено автомобіль DAF 65.220 об'ємом 10 тонн.

Орендовано транспортер (кару) для транспортування ящиків та палетів всередині камери охолодження є необхідним для організації логістики та завантаження вантажних автомобілів.

Підібрано персонал (приймальника, вантажників), які працювали на логістиці полуниці та розміщення її в камері охолодження та в термо-автомобілі.

Проведено 7 тренінгів з питань вирощування полуниці та малини, підвищення ефективності ведення господарської діяльності та мінімізації втрат врожаю шляхом використання охолоджувальних та зберігальних можливостей камери охолодження.

В 2015 році зібрано 240 тонн полуниці, 225 тонн з яких продано компанії Данон, та 15 збуто на ринку свіжих ягід. Проектна потужність камери становить 20 тонн одночасного завантаження, максимальна температура охолодження +2-0 С.

Охолоджувальні потужності використовуються під час збору врожаю, коли в жарку погоду полуниця як і малина не може зберігатися на відкритому повітрі навіть пів дня. Адже при такому зберіганні вона починає псуватися та втрачати смакові та візуальні якості. Охолодження товарної партії впродовж ночі дозволяє доправляти її на ринок або на потужності переробника з мінімізацією втрат. Сезон збору полуниці та малини досить розділений в часі, тому не було конфлікту інтересів різних виробників. Після завершення сезону основної ягоди в камері можна буде зберігати овочі для продажу весною.

2015 року СОК "Лосятинське молочне джерело" забезпечив сезонною роботою близько 270 людей, які за період збору полуниці покращили своє матеріальне становище вдвічі, і також близько 75 осіб, які захотіли влаштуватися офіційно на весь період сезонних робіт. Також

СОК «Лосятинське молочне джерело» забезпечило елітними саджанцями фріго розсади в Кременецькому районі усіх бажаючих.

Можна навести приклад родини Голубів, яка працювала на полі на зборі полуниці та інших польових роботах, покращила своє матеріальне становище втричі. Двоє членів цієї родини були офіційно працевлаштовані як сезони працівники. І вони дуже задоволені тим що не потрібно їхати за кордон, а працювати на місці і заробляти ті самі гроші, що і за кордоном. І те що вони завжди з родиною!

Загалом, всі мешканці села Лосятин та навколишніх сіл, які працювали на полі, чи на токовому приміщенні, дуже задоволені тим, що мають змогу заробляти стабільні кошти не покидаючи родину їдучи закордон.

2.3 Винесені уроки

Реалізація даного проекту була досить складною з технологічної точки зору, оскільки потребувала співпраці з багатьма погоджуваними організаціями, що не є просто в Україні. Оренда землі, узгодження проектною документації, розрахунок потужності компресорів, встановлення лінії електромереж, все це було досить складними завданнями, які потребували постійної кропіткої роботи працівників кооперативу.

Протягом звітного періоду всі заплановані завдання було виконано. На даний момент на кінцевому етапі є робота камери охолодження, яка охолоджує ягоди полуниці та малини перед відправкою на переробку.

2.4 Рекомендації для майбутньої діяльності в цьому секторі. Визначте сфери, в яких проект «Агрінвест» могли б надати допомогу або покращити її

Крім грантової допомоги, за сприяння проекту АгроІнвест розроблено документацію щодо впровадження принципів ХАССП в технологічному процесі охолодження ягід, а також впровадження принципів Global GAP на полях з вирощування суниці. Зазначена діяльність надасть можливість кооперативу вийти на навий рівень взаємодії із покупцями ягід, в тому числі й вихід на міжнародні ринки.

Кооператив хоче надавати послуги з витискання соків для членів кооперативу, тому охоче прийме допомогу по закупівлі гідравлічного пресу.

3. Додатки

Надайте список / зазначте та додайте до звіту будь-які публікації, друквані та інші матеріали такі як: копії опублікованих статей, релізів, брошур, посібників, тексти веб-сторінок, відео, фотографії, тощо. Інтерв'ю / цитати взяті у груп, на які вплинула ваша діяльність та будь-які відповіді від посадових осіб, тощо.

Історія успіху СОК «Лосятинське молочне джерело» була висвітлена Проектом АгроІнвест та USAID, а також передачею Голос Америки:

<https://www.youtube.com/watch?v=50ViElv8vKc>,

<http://ukrainian.voanews.com/media/video/usaid-ukraina-polunytzi/2834303.html>

На фото: Загрузка суниці з поля до камери охолодження і зберігання суниці в камері охолодження

На фото: Директор Місії USAID в Україні під час відвідування поля де вирощується суниця та камери зберігання СОК «Лосятинське молочне джерело»

<http://ukurier.gov.ua/uk/articles/ukrayinska-yagoda-u-francuzkomu-jogurti/>
Українська ягода у французькому йогурті

Жителі невеликого села Лосятин на Тернопіллі завдяки об'єднанню у кооператив беруть участь у різних проектах

Село Лосятин розкинулося за кілька кілометрів від славнозвісної Почаївської лаври, що на Тернопіллі. Духовності тут надають великого значення, але останніми роками цей населений пункт відомий в області радше завдяки дієвій господарській діяльності. Ключем для пожвавлення економічного життя у селі вибрали сільськогосподарський кооператив. Ця структура зараз перейнялася і тваринництвом, і картоплярством, і ягідництвом.

Коли забило «Молочне джерело»...

Місцевій сільській раді підпорядковані два населені пункти — Лосятин і Борщівка, де загалом мешкає майже півтори тисячі осіб. Після аграрних «реформ» у 90-х роках минулого століття всі колишні колгоспні будівлі розвалили, розібрали, розволокли. Тепер шкодують. Але добре, що не залишилися у стані «оплакування руїн», а взялися шукати форми, способи, напрямки сучасного господарювання. Надія Залевська вже другу каденцію головує у селі. Каже, що її односельці — люди працьовиті, тож дуже хотілося зорганізувати їх у виробниче русло, знайти спільну справу. За допомогою звернулася до директора Кременецького молокозаводу Марії Задворної. І у вересні 2009 року зареєстрували кооператив «Лосятинське молочне джерело». Відтак стали цікавитися розмаїтими проектами міжнародних благодійних організацій. І з

минулого року допомогу селянським родинам з Лосятини у покращенні тваринництва та картоплярства надає саме одна з таких добродійних структур. Цей проект втілюватимуть упродовж шести років. За кошти фундації для охочих займатися свинарством подбали про поросята породи «українська біла». Завезли й певну кількість худоби. «Чорно-рябі навіть первістки можуть принести сім'ї добрі доходи», — наголошує сільський голова.

Оновлення громадського стада високопродуктивним поголів'ям — факт надто позитивний. Спочатку селяни не вірили, що такий проект можуть насправді впроваджувати. Але, коли привезли 10 голів племінних нетелей, одразу ж сорок осіб записалися у чергу на їх отримання.

У Лосятині назвуть тих, хто у своєму селянському господарстві доглядає три, а хто і п'ять, і навіть 17 голів худоби. Майже 110 осіб здає молоко в молочарню. Здається, радіти треба. Але з уст голови кооперативу «Лосятинське молочне джерело» Миколи Новосада бадьорих ноток звучить мало. Адже кількість поголів'я, попри все, на сільському дворі зменшується. Причина цього, на думку пана Миколи, криється в низькій закупівельній ціні на молоко. В міських супермаркетах літровий пакет молока, з якого вже забрали всі вершки і переробили, коштує ледь не 10 грн. А сільський житель змушений продавати цей свіжий і цінний продукт, по суті, за мізерну ціну. До того ж, саме утримання худоби вимагає великих і матеріальних, і фізичних затрат. Тож багато хто воліє позбутися корівки. Євгенія Климчук, жителька Лосятини, теж вважає, що краще годувати свиню, аніж худобу. Наразі жінка здає молоко від своїх двох корів. Узимку за 1 л молока їй платили 2 гривні, а з березня вже на 20 копійок менше. «Як так можна?!» — дивується-журиться Євгенія Василівна.

«Лосятинське молочне джерело» забило. І це украй важливо. Але ж знаємо: аби природна криниця тішила гоною водою, її треба час від часу чистити. Якщо мовити образно, молочні витоки теж вимагають такої дії, щоправда, тут на перший план виступають, крім зваженого та заохочувального ціноутворення, розвиток племінної справи і виробництва кормів, а також придбання доїльних апаратів, які поки що для Лосятини є мрією.

Полуниця дає гарні врожаї і прибутки селянам. Фото з сайту discussiya.com

Кисло-солодка, інвестиційно приваблива

Прикметно, що «Лосятинське молочне джерело» не зосередилося лише на тваринництві, а й пробилось також іншими потоками-напрямами. Зрештою, його багатофункціональність — господарська необхідність. Адже Лосятин з кількома навколишніми населеними пунктами вже понад півстоліття вирощує полуницю. Добрі врожаї дає ця червоно-рожева кисло-солодка ягода, а ще годує, приносить прибуток у кожному сільську родину. Менше 10 соток землі для неї мало хто

відводить, переважно — 30—70. У колгоспні часи здебільшого збували її у місцевому соковому цеху. Останні два десятиріччя, хто мав можливість, продавав вирощену ягоду самотужки на ринках Тернополя, Львова, Києва чи інших міст, хтось виходив із нею на автошляхи або реалізовував перекупникам.

Саме тривалі традиції вирощування полуниці у Лосятині захопили одну з відомих в Україні й у світі французьку компанію — виробника здорових продуктів харчування. Реклама її йогуртів не сходить із наших телеекранів. У січні ця фірма разом із міжнародною благодійною організацією представила в селі проект розвитку ягідництва у рамках кооперації дрібних виробників «Екофрукт». Регіональний менеджер цієї компанії із закупівлі фруктів у країнах СНД Ірина Кухтіна зазначає, що репрезентований проект — соціальний та спрямований допомогти сільським жителям у вирощуванні полуниці за новітніми технологіями й у збуті ягід через сільськогосподарський обслуговуючий кооператив. Перші три роки всі витрати на вирощування полуниці візьме на себе фірма. Вона безоплатно надасть високоякісну розсаду, систему крапельного зрошення, плівки для мульчування та інше відповідне обладнання й техніку, проведе семінари щодо застосування новітніх методів вирощування і поливу полуниці. Словом, забезпечить посадковим матеріалом, збут і виробництво. Більше того, селянин матиме змогу певний відсоток з ягідного врожаю реалізувати за власним бажанням.

До втілення цього проекту йшли два роки. Планують, що на його завершення членами кооперативу стануть 150 осіб, а на полуничних плантаціях трудитимуться 500 сезонних працівників. Але нова справа на початках ніколи не викликає великого зацікавлення, тим більше, коли йдеться про те, аби для потреб кооперативу виділити власні земельні паї. Тож багато хто із селян ще придивляється, хоче дочекатися результатів хоча б нинішнього року. Син і невістка Євгенії Климчук понад три гектари своїх земельних паїв не побоялися віддати під вирощування полуниці. Зиск матимуть навіть з того, що за користування одним гектаром їхньої землі за рік кооператив виплатить подружжю вісім тисяч гривень.

Торішньої осені у рамках проекту під полуниці «нової сортової палітри» підготували перші 16 гектарів. Щоправда, цієї весни засадять рослинами лише 10 гектарів, а за три роки ягоди радуватимуть своїм червоно-рожевим кольором на 50 гектарах. Уже цього року полуницю з Лосятини додаватимуть у молочну продукцію французької компанії.

Тішить і те, що інтерес до духмяних ягід з-під Почаєва проявили не лише іноземні інвестори. Один з українських банків теж загорівся бажанням закуповувати їх у мешканців Лосятини та навколишніх «полуничних» сіл. Олександр Романов, представник цієї фінустанови, зазначив, що готові купувати той обсяг ягід, який поза проектом «Екофрукт». Поки що впродовж цього «пробного» року вивчатимуть, аналізуватимуть усі нюанси, пов'язані з вирощуванням і подальшим використанням полуниці. Якщо висновок буде позитивний, то вже навіть наступного року можуть розпочати спорудження підприємства із замороження ягід. Готову продукцію реалізовуватимуть і в нашій країні, і за кордоном.

Зацвіте малина доходом

Сільській голові Надії Залевській серед рис жителів Лосятини виокремлює бажання їх навчитися чогось нового в інших, запозичити досвід. Щоправда, гуртом до цієї справи долучаться вже згодом, побачивши реальні показники. Так, напевно, було і в повоєнні роки, коли село бралось за вирощування полуниці, так сталося і останніми роками з культивуванням садової малини. Приблизно років десять тому поїхали на заробітки до Польщі два односельці, а звідти привезли саджанці малини, посадили. Дехто навіть став глузувати з новоявлених ягідників. Але добрий малиновий урожай приніс хороший прибуток селянській сім'ї, тож стали розширювати площі. Багатьом іншим мешканцям це додало заохочення займатися цією ягодою. Згодом до «малинових справ» Лосятини придивилися і сусідні села. Але, схоже, на увазі лише до полуниці та

малини у Лосятині не зупиняться. Вже дедалі більше тутешніх жителів долучаються до розведення смородини та порічок. А там, дивися, й інші ягоди, а, може, й фрукти складуть основу господарської діяльності та турботи місцевих жителів.

Тим часом Надія Залевська у пошуках нового проекту. Цього разу полем діяльності має стати відпочинок. За шість кілометрів від Лосятин на берегах річки Іква майже три століття стоїть село Борщівка. Дворів має небагато — кількадесят, діє початкова школа. Але зате тут прекрасні природні красиви, які, переконана Надія Яківна, неодмінно зачарують-приваблять прихильників зеленого туризму, а, може, й паломників, адже до Почаївської лаври звідти недалеко.

<http://www.umoloda.kiev.ua/number/2014/219/71722/>

Полуничний Лосятин

Мешканців села на Тернопільщині об'єднає ягідний кооператив

Ліна КУШНІР

Перебуваючи влітку минулого року в Польщі, ми, група українських журналістів, дивувалися чималим плантаціям полуниці, смородини, малини та чепурним садкам обабіч доріг. З'ясувалося, що місцевим селянам вирощувати фрукти-ягоди дуже вигідно. Адже їм не доводиться самотужки стояти на базарі і збувати вирощене. На момент нашого приїзду саме в розпалі був полуничний сезон. Тож на власні очі довелося бачити, як під вечір у село заїжджає велика вантажівка і скуповує зібрану впродовж дня полуницю у дрібних фермерів. Останнім така форма співпраці дуже зручна: вони отримують на руки гроші і не ламають голову, куди

подіти свій досить вибагливий у зберіганні товар. За схожою схемою польські селяни збувають і малину, і смородину, і вишню-черешню... А що ж український селянин? Збере відро смородини та й витратить на «маршрутку» те, що вторгував за неї на базарі. Тому й їмо ми фрукти та ягоди з Туреччини, Польщі, Іспанії, Єгипту, Молдови, Китаю замість того, щоб зробити вирощування «вітамінів» вигідним для українського села.

Доводити, що це справді вигідно, у найближчі пару років будуть у селі Лосятин, що на Тернопільщині. Саме там нині триває створення першого в Україні «полуничного» кооперативу.

Тернопільщина з присмаком полуниці

«Цей амбітний проект ми будемо реалізовувати спільно з компанією «Данон», — розповів на прес-конференції в МінАПК президент міжнародної благодійної організації «Добробут громад» Віктор Терес. — У ньому буде задіяно орієнтовно 150 місцевих родин, які віддадуть 50 гектарів своїх паїв для вирощування полуниці за новітніми технологіями. Продаватимуть урожай через кооператив. Останній забезпечуватиме контроль якості, охолодження, зберігання і доставку продукції на переробку». Учасники «полуничного» проекту безкоштовно отримають високоякісні саджанці, врожайність яких в 1,5—2 рази перевищує звичайні показники, систему крапельного зрошення та інше необхідне обладнання для вирощування. У процесі їх консультуватимуть фахівці з Італії. У підсумку це дозволить отримувати хороші врожаї — до 20 тонн із гектара, а отже — й непогані прибутки кожній родині.

Віктор Терес каже, що проект буде реалізовано в кілька етапів. Спочатку полуницею засадять 17 гектарів. Пізніше закладуть ще дві ділянки. Перший урожай планують отримати в травні 2013-го. А всього за перші три роки реалізації проекту на лосятинських землях планують зібрати понад 600 тонн полуниці.

Полігоном для апробації «полуничного» проекту Лосятин став не випадково. За словами Віктора Тереса, це село має давню історію й особливі кліматичні умови для вирощування ягід. Свою продукцію місцеві селяни возили на продаж аж до Києва (але оскільки в господарствах

вирощували різні сорти полуниці, застосовуючи при цьому різноманітні методики, великі переробні компанії не могли закуповувати в селян ягоди, оскільки це не зовсім відповідає вимогам виробництва). «Важливо й те, — каже Віктор Терес, — що громада села вже була об'єднана в кооператив «Лосятинське молочне джерело», який заготовляє молоко від населення. Тобто там селяни вже мають певний досвід кооперації для того, щоб працювати разом. Отже, їм можна було довірити такий масштабний проект».

Українське ягідництво має перспективу

Вигоди для селян очевидні: оскільки вирощування полуниці потребує багато роботи вручну, це вирішить проблему зайнятості населення в Лосятині та довколишніх селах, окрім того, вони навчаться передовим технологіям вирощування цієї культури, а головне — не перейматимуться проблемами збуту продукції — про це подбає кооператив.

Частина вирощеного врожаю буде надходити на підприємства компанії «Данон» для виробництва йогуртів, частина — на продаж і заморожування. У планах кооператорів — навіть експортувати ягоди в інші країни. «Зараз попит на полуницю в Україні втричі перевищує пропозицію і становить 130 тисяч тонн щороку при обсягах національного виробництва 35 тисяч тонн, — каже Даріо Маркетті, генеральний директор компанії «Данон» в Україні. — Нестачу сировини для харчової промисловості компенсує імпорту; головними постачальниками полуниці в Україну є Китай і Польща. А вирощену в кооперативах полуницю можна буде використовувати не тільки для виробничих потреб в Україні, а й експортувати в Росію й країни СНД, а можливо, й на європейські ринки».

У подальшому лосятинський досвід буде поширено на інші регіони України. «Ми маємо на меті добитися як покращення добробуту сільських родин, які зацікавлені в вирощуванні полуниці, так і розвитку ягідництва в цілому в Україні», — наголошує Віктор Терес.

<http://www.0352.com.ua/article/335303>

Полуничний бізнес “плаче” червоним: колись окремі села на Тернопільщині жили з полуниць, нині – виживають (фото)

10:0021.06.20131

Почаїв, Будки, Лосятин, Лідихів, Комарівка — ці населені пункти Кременеччини уже понад півстоліття відомі в області й далеко за її межами як полуничні.

Завдяки сприятливим ґрунтам там добре родять полуниці, тому майже третина угідь — під ягодами. «Полуничну» історію на Кременеччині розпочало село Будки, що межує з Львівщиною. Як розповідають місцеві мешканці, наприкінці 50-их років хтось завіз до села кілька кущиків полуниць, і за рік-другий чимало господарів й собі почали вирощувати смачні ягоди, згодом це перейняли й сусідні села. Щедрі врожаї полуниць приносили гарні прибутки, бувало, що дехто

навіть не садив картоплю, та й досі будківчани вважають полуницю другим хлібом.

Порошків цех приймає за копійки...

Нині полуницями вже нікого не здивуєш — тонни ягід привозять до Тернополя із Закарпаття, постачають з-за кордону, та все ж найбільше покупці довіряють саме Почаївським полуницям, тобто вирощеним у селах за річкою Іквою, прилеглих до Почаєва.

— У Будках кожна родина має по 10 соток полуниць, раніше тримали і по 30-35, наймали працівників на збір урожаю, — розповідає Новій Тернопільській газеті місцева мешканка Ганна Тивонюк. — Полуниця годує наше село, але це дуже важка праця... До того ж, одна річ — виростити, а інша — вигідно реалізувати, бо шкода віддавати за копійки. У старі часи односельці наймали вантажівку і везли полуниці до Львова, згодом придбали автомобілі і кожен сам збуває. Хто не має можливості стояти на базарах із урожаем, віддають приїжджим перекупникам. Цьогоріч 5-6-кілограмове відро полуниць продаємо за 40-45 гривень, торік був неврожай, то цінили ягоди дорожче, а от три роки тому, коли градом вибило усі корчі, за відро навіть платили 60-65 гривень. У Будках є ще цех з переробки ягід, там приймають по 3-4 гривні за кілограм.

Кілограм полуниць на ринку обласного центру нині коштує від 10 до 15 гривень, тому будківчани стараються все-таки вибратися зі своїм товаром чимдалі від села.

За два сезони заробляли на автомобіль

Якщо ще двадцять років тому будківчани тільки й пильнували полуничні плантації, то нині все частіше відмовляються від «солодкого» бізнесу і їдуть за кордон.

— На полуницях нині не доробишся, тому молодь їде в Італію, Іспанію, Португалію... — каже Ганна Тивонюк. — Якщо у 80-их роках за сезон можна було заробити навіть тисячу рублів і за рік-другий наскладати на автомобіль, то нині заледве заробиш 10 тисяч гривень, але ж увесь рік треба горбатити біля полуниць — полоти грядку, сапати, підживлювати гноєм, а коли приходить пора збору, не вилазимо із корчів, але не нарікаю, бо добре, що можемо зі свого городу хоч щось заробити.

Полуничні «жнива» у Будках — це справді гаряча пора, бо ж триває сезон всього три тижні. Якщо 5-6 червня там смакують першими ягодами, то вже 26-го збирають останні. Проте якщо червень видасться не надто спекотним, полуниці родять аж до свята Петра і Павла — 12 липня. Коли на городі червоніють полуниці, господарі відсувають на другий план господарку, хатні справи і невтомно трудяться, аби не змарнувалася жодна ягода. У Будках не цураються праці ні малі, ні старі — там господарюють сотні полуничних династій.

Руки від полуниць червоні півліта

Родина Тивонюків вирощує 12 сотих полуниць, окрім того, має ще 50 сотих картоплі, зернові культури, буряки.

— У нас чотири гектари городу, тож маємо все своє, — розповідає 64-річна Ганна Сергіївна. — Маємо свій трактор, два легкові автомобілі — одним я їжджу, іншим — донька Наталя. Взагалі транспортні засоби — це необхідність для полуничного бізнесу, бо як інакше завезти до покупця. У Будках свого часу було найбільше автомобілів на увесь район, наші люди заможні — побудували гарні будинки, все до ладу облаштували, повивчали дітей. До речі, у селі, на відміну

від багатьох інших, працює будинок культури, бібліотека, пошта, активно розвивається народна самодіяльність.

Ганна Тивонюк сорок років пропрацювала начальником Будківського поштового відділення, нині — пенсіонерка. Більшість робіт на городах, власне, і біля полуниць, припадає саме на її руки та чоловіка Федора. Донька Наталя працює медсестрою в інфекційному відділенні Почаївської районної лікарні, зять Олександр — начальником дільничних Дубнівського району Рівненської області, тому викроюють час на полуниці лише після роботи. А от незамінними помічниками Тивонюків є їхні онуки — 13-річний Юрій та 10-річний Роман. Основний обов'язок хлопців — пасти корів, яких родина має аж три, але й полунична радість їх не оминає.

— Юрчик і Роман краще визбирують полуниці, ніж ми, — тішиться Ганна Сергіївна. — «Одну в рот, іншу — в відро!» — заохочую їх ласувати, але ж не хочуть, бо вже наситилися. У нас і запаси варення чималі, і заморожуємо для себе, та найбільше смакують все ж свіженькі полуниці зі сметаною.

Наостанок запитуємо Ганну Сергіївну, як розпізнати серед моря ящиків соковитого товару на ринку почаївські полуниці.

— Ми вирощуємо сорти «Дукат», «Вікторія», «Мармеладка», «Машенька», але ж не кожен покупець розуміється на сортах, — каже жінка. — Пораджу так: якщо бачите просту жіночку з села із «зафарбованими» полуницею руками, — не помилитесь, у нас руки потім ще півліта червоні від ягід...

AgroInvest USAID:

Losiatyn villagers shows the achievements of Ecofruit project to USAID high level visitors

18 September 2013 USAID delegation conducted a field visit to the “Development of strawberry cooperatives” project. Earlier this year cooperative “Losiatynske molochne dzherelo” received a USAID grant in the amount of \$25 000 for the construction of the cooling chamber. The cooling chamber is able to cool strawberry from 25C to 4C in 4-5 hours, it allows to store up to 20 tons of strawberry at once. Considering rather hot weather during the season, it wouldn't be possible to organize transportation of strawberry to the processing plant without spoilage. The grant covered partly construction of the walls and purchase of the cooling equipment.

The delegation consisted of Steve Gonyea - USAID Director Office of Economic Growth (recently appointed), Charles Davis - USAID Program Officer Office of Economic Growth, Eric Bleich - AgroInvest Chief of Party and Vlad Kapenko - AgroInvest Producer Organizations Specialist. They visited office of the cooperative where locals described the work that has been done

during the project implementation as well as about social effect of the project. Nadia Zalevska, Head of the village council expressed her gratitude for the positive changes the project brought to the village. Visit to the strawberry field was also informative. There Andrii Halias, Project director told about the issues of the strawberry planting, growing and picking, he told about the challenges they faces during the project implementation period as well as about the strategy for the project development in the future. Stephen Gonyea noted that significant part of the villagers didn't go abroad this season since they had a job in their own village. They could stay with their children, parents and friends. Steve also expressed interest in supporting the annual Strawberry Festival in the village. According to the project statistics 50 permanent coop and field workers increased income for 80% (150 USD per month), 200 seasonal workers increased income for 40% (375 USD per picking season), 50 people were empowered providing attendant works (income increase 25%, 350 USD per season).

ПІДТВЕРДЖЕННЯ

Цей звіт є повним та правдивим відображенням фінансового стану, пов'язаного з заходами, реалізація яких відбувається у відповідності до Угоди про надання Гранту.

Директор Проекту:

Ім'я: Микола Новосад

Підпис

Дата: 30 липня 2015